

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Готельноресторанного та туристичного бізнесу

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Давиденко І.В.

“ ___ ” _____ 2023 р.

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 242 «Туризм»

за освітньою програмою «Економіка та організація туристичної діяльності»

за темою:

**Особливості використання природно-ресурсного потенціалу
Одеського регіону як чинника розвитку туризму**

Виконавець

студентка IV курсу ФМЕ, гр. 47

Притула Катерина Віталіївна

Науковий керівник

к.е.н, доцент Михайлюк О.Л.

ВСТУП

Актуальність теми. Туризм інтенсивно розвивається у світі і одним з чинників його успішного розвитку є наявність якісного природно-ресурсного потенціалу.

Природні ресурси входять до складової «туристичні» ресурси і характеризуються: якістю, розміром, температурним режимом і хімічним складом, різновидом, грошовою вартістю тощо.

Багато сфер туризму безпосередньо спирається у своєму розвитку саме на природні ресурси: оздоровчий туризму, сільський туризм, яхтинг, бальнеологічний туризм, екологічний туризм та інші.

Важливим чинником є збереження кількості та якості природних ресурсів для їх подальшого використання: збереження лісів, луків, чистих річок, морів і озер.

Мета – дослідження особливостей впливу природно-ресурсного потенціалу Одеського регіону на розвиток туризму.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення низки взаємопов'язаних **завдань**, серед яких основними є:

- визначити сутність понять «природно-ресурсний потенціал», структура природних туристичних ресурсів;
- дослідити основні показники, що характеризують ПРП;
- проаналізувати запаси і якість водних, лісових, ландшафтних та орографічних туристичних ресурсів;
- оцінити заповідні ресурси України і Одеського регіону;
- дослідити особливості рекреаційних і бальнеологічних ресурсів;
- проаналізувати надання туристичних послуг з врахуванням ПРП Одеського регіону;
- запропонувати напрямки зниження негативного впливу туристичної діяльності на природно-ресурсний потенціал регіону.

Об'єкт дослідження – природно-ресурсний потенціал Одеського регіону.

Предмет дослідження – теоретичні і практичні аспекти залучення природно-ресурсного потенціалу Одеського регіону для розвитку туризму.

Питання розвитку природно-ресурсного потенціалу висвітлюються у працях Бабова К.Д., Безверхнюк Т.М. [3], Іваненко Є.І. [21], Маринич О.М. [24], Руденко В.М. [59] та інших. Аналіз і специфіку розвитку туризму в Одеському регіоні досліджують Давиденко І.В. [11], Галасюк С.С. [10], Нездоймінов С.Г. [31], Козловський С.Р. [22], Михайлюк О.Л. [25-28], Шикіна О.В. [63] та інші.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у наступному:

- визначено сутність понять «природно-ресурсний потенціал», структура природних туристичних ресурсів;
- досліджено основні показники, що характеризують ПРП;
- проаналізовано запаси і якість водних, лісових, ландшафтних та орографічних туристичних ресурсів;
- оцінено заповідні ресурси Україні і Одеського регіону;
- досліджено особливості рекреаційних і бальнеологічних ресурсів;
- проаналізовано надання туристичних послуг з врахуванням ПРП Одеського регіону;
- запропоновано напрямки зниження негативного впливу туристичної діяльності на природно-ресурсний потенціал регіону.

Методи дослідження: аналогії; порівняльного, історичного, статистичного аналізу - для аналізу розвитку туристичної сфери; предметного моделювання, метод аналіз-синтез, системно-структурний – для систематизації основних понять.

Інформаційна база дослідження. Дослідження по темі кваліфікаційної роботи проводилися за допомогою аналізу законодавчих актів; літературних джерел, матеріалів офіційних сайтів об'єктів туристичного бізнесу; сайту Державної служби статистики України.

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 77 сторінок. Робота містить 39 таблиць. Список використаних джерел включає 65 найменування.

Публікації за темою дослідження.

1. Притула К.В. Особливості надання туристичних послуг з врахуванням природно-ресурсного потенціалу Одеського регіону. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України*: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (м. Одеса, 12 квітня 2023 р.) / Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2023. 255 с. (С. 193-197).

ОСНОВНА ЧАСТИНА

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ (ПРП). Розглянуто сутність понять «природно-ресурсний потенціал», структура природних туристичних ресурсів. Охарактеризовано основні показники, що характеризують ПРП.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ. Розглянуто особливості водних, лісових, ландшафтних та орографічних туристичних ресурсів регіону. Надана характеристика заповідним ресурсам. Визначено місце рекреаційних і бальнеологічних ресурсів для розвитку туризму у регіоні.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ. Досліджено туристичні послуги з врахуванням ПРП Одеського регіону. Окреслено напрямки зниження негативного впливу туристичної діяльності на природно-ресурсний потенціал регіону.

ВИСНОВКИ

1. Туристична сфера є стратегічним напрямком розвитку Одеської області, яка має усі подальші передумови для інтенсивного розвитку у вигляді внутрішнього та зовнішнього туризму. На це вказують особливості географічного положення, сприятливий клімат, портове господарство регіону, розвинений курортно-рекреаційний комплекс, розгалужена транспортна інфраструктура, фінансова та соціально-культурна інфраструктури області.

Однак подальший успішний розвиток туристичної галузі гальмують:

- недосконала законодавча та нормативно-правова бази у сфері туризму;
- недостатній рівень розвитку рекреаційної та туристичної інфраструктур;
- недосконалість засобів розміщення, насамперед готелів 3-4 та 5 зірок, які повинні відповідати міжнародним стандартам та вимогам сертифікації;
- занедбаний стан деяких культурних, історичних і туристичних об'єктів, в тому числі і природних.

2. Туристичний потенціал Одеської області має усі можливості перетворити туризм і рекреацію на конкурентоспроможну, високорентабельну, інтегровану у світовий ринок сферу економіки, яка зможе стати провідним чинником прискорення соціально-економічного розвитку регіону, підвищить якість життя місцевого населення, консолідує суспільство, популяризує туризм України у світі.

3. Серед активних видів туризму виділяють також риболовлю саме на цьому виді розваг спеціалізується рекреаційний комплекс «Три Карася». Подібні послуги надає й садиба «Лагуна», розташована у м. Біляївка на річці Турунчук. Також рибальські тури по Дунаю та його притоках пропонує туристична фірма «Pelican City».

Окремої уваги заслуговують тури на природу по Дунаю, до Дунайського біосферного заповідника. Ці тури в основному пропонують Vita TUR

(м. Херсон), туристична агенція «Мандрівочка», ТОВ «Агентство «Пан-Україн», Центр туризму ХерсОН, туроператор «Вилково-тур», туроператор «Вилково-Пеликан-Тур», Vilkovo holiday& fishing club та інші.

Одеський регіон славиться своїм відпочинком на березі Чорного моря та на його багаточисельних лиманах. Відомі окремі курортні регіони: Одеса, Санжейка, Чорноморськ, Лебедівка, Затока, Кароліно-Бугаз, Примоське, Сергіївка та інші. В них пропонуються різні види розміщення і основна розвага – таласотерапія та купання у морі, солених й прісних лиманах.

Лікувальні ресурси регіону дають змогу розвивати бальнеологічний туризм. Чорне море насичує повітря солями, які позитивно впливають на організм людини. Джерела природних мінеральних вод додатково допомагають у комплексному лікуванні.

Туристичний потенціал Одеського регіону, його природні, лікувальні та культурно-історичні ресурси стимулювали розвиток круїзного туризму по Дніпру, Дунаю і з заходами у порти Одеса та Ялта. Чорноморський круїзний ринок за рахунок в основному заходу іноземних лайнерів може зростати у найближчі 3-4 роки після закінчення війни на 10-15%.

4. Природні туристичні ресурси є провідним чинником для розвитку багатьох видів туризму – спортивного, оздоровчого, лікувального, сільського та інших. Тому нагальним є вирішення низки екологічних проблем:

- сповільнення деградації цінного у лікувальному відношенні Куяльницького лиману;

- вирішення проблем щодо утилізації відходів, створення ефективної обласної системи поводження з твердими побутовими відходами;

- встановлення меж територій та об'єктів природно - заповідного фонду загальнодержавного значення.

5. Задля збереження природних туристичних рекреаційних і бальнеологічних ресурсів необхідно створити державний кадастр лікувальних ресурсів України, державний кадастр природних територій курортів України, розміщених у приморських регіонах. Необхідно розробити і затвердити методику визначення і впровадження в практику рівнів гранично допустимих

навантажень для рекреаційних зон, приморських територій і морських акваторій. Запровадити систему управління рекреаційною діяльністю через міжнародну екологічну сертифікацію рекреаційно-туристичних закладів у приморській зоні.

6. Необхідна розробка правил, які б чітко визначили провідні принципи координації господарської діяльності:

- в акваторії Чорного і Азовського морів, яка належить Україні у межах державного кордону та економічної зони;

- у приморській смузі Одеського регіону.

Основним принципом для управління контактній зоною «суходіл-море» повинно стати комплексне поєднання особливостей функціонування природно-ресурсного потенціалу суходолу і акваторії моря за умов їх часткового резервування задля підтримання оптимального рівня антропогенного і техногенного навантаження; узгодження принципів створення екологічної рівноваги з екстенсивним і інтенсивним освоєнням ПРП.

Верховній Раді України і відповідним науковим інституціям необхідно розробити «Закон про 4-кілометрову приморську зону», який буде включати наступні напрямки:

- розроблення нових і виконання раніше прийнятих нормативних рішень, які регулюють взаємовідносини суб'єктів господарської діяльності щодо використання берегової зони Чорного і Азовського морів;

- розроблення, узгодження і реалізація національних і регіональних програм відносно використання, відродження і охорони берегової зони морів;

- узгодження передпроектної і проектної документації відносно будівництва і реконструкції об'єктів, які негативно впливають на стан берегової смуги;

- резервування територій берегової смуги для подальших потреб рекреації і туризму;

- обмеження або припинення діяльності, перенос в інше місце господарських об'єктів, які спричиняють негативний вплив на довкілля та берегову смугу;

- створення і ведення державного кадастру берегової зони, реєстру користувачів ресурсами і землею, організація служб моніторингу на постійній основі;

- узгодження державного кадастру берегової зони з кадастром природних територій курортів, з містобудівним, водним, лісовим, земельним та іншими галузевими кадастрами;

- вдосконалення інфраструктури берегової зони за межами населених пунктів;

- організація охорони пам'яток природи; територій, що особливо охороняються, підводних історико-культурних цінностей у межах берегової смуги;

- взаємоузгодження екологічних, економічних і правових дій у приморській смузі морів, з метою збереження унікального ПРП, який є основою туристичного та економічного потенціалу приморських територій.

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу студента 47 гр. ФМЕ Припули К.В. на тему:

Особливості використання природно-ресурсного потенціалу Одеського регіону як чинника розвитку туризму

на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 242 "Економіка та організація туристичної діяльності"

Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2023 рік

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг випускної роботи становить 77 сторінок. Робота містить 39 таблиць. Список використаних джерел включає 65 найменування.

Об'єкт дослідження – природно-ресурсний потенціал Одеського регіону.

Предмет дослідження – теоретичні і практичні аспекти залучення природно-ресурсного потенціалу Одеського регіону для розвитку туризму.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ (ПРП). Розглянуто сутність понять «природно-ресурсний потенціал», структура природних туристичних ресурсів. Охарактеризовано основні показники, що характеризують ПРП.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ. Розглянуто особливості водних, лісових, ландшафтних та орографічних туристичних ресурсів регіону. Надана характеристика заповідним ресурсам. Визначено місце рекреаційних і бальнеологічних ресурсів для розвитку туризму у регіоні.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ. Досліджено туристичні послуги з врахуванням ПРП Одеського регіону. Окреслено напрямки зниження негативного впливу туристичної діяльності на природно-ресурсний потенціал регіону.

Ключові слова: природно-ресурсний потенціал», структура природних туристичних ресурсів, напрямки зниження негативного впливу туристичної діяльності на природно-ресурсний потенціал регіону.

ABSTRACT

for the student's qualifying work 47 gr. FME Prytula K.V. on the topic:

Peculiarities of using the natural resource potential of the Odesa region as a factor in the development of tourism

to obtain a bachelor's degree in the specialty 242 "Economics and organization of tourism activities"
Odessa National University of Economics, Odessa, 2023

Structure and scope of work. The work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used sources, and an appendix. The total volume of the thesis is 77 pages. The work contains 39 tables. The list of used sources includes 65 names.

The object of the study is the natural resource potential of the Odesa region.

The subject of the study is the theoretical and practical aspects of attracting the natural resource potential of the Odesa region for the development of tourism.

CHAPTER 1. THEORETICAL BASICS OF THE CHARACTERISTICS OF THE NATURAL RESOURCE POTENTIAL (NRP). The essence of the concepts "natural resource potential", the structure of natural tourist resources is considered. The main indicators characterizing the PRP are characterized.

CHAPTER 2. CHARACTERISTICS OF NATURAL RESOURCES IN THE ODESSA REGION. Features of water, forest, landscape and orographic tourism resources of the region are considered. The characteristics of protected resources are given. The location of recreational and balneological resources for the development of tourism in the region has been determined.

SECTION 3. MAIN DIRECTIONS OF USING THE REGION'S NATURAL RESOURCE POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN THE REGION. Tourist services were studied, taking into account the PRP of the Odesa region. Directions for reducing the negative impact of tourism on the natural resource potential of the region are outlined.

Key words: natural resource potential", the structure of natural tourist resources, directions for reducing the negative impact of tourism on the natural resource potential of the region.